

**Opis zagadnień pracy pisemnej w części prawa cywilnego, sporządzanej
w ramach egzaminu prokuratorskiego w 2026 roku**

Prawidłowe rozwiązanie zadania z części pisemnej egzaminu prokuratorskiego z zakresu prawa cywilnego, to sporządzenie wniosku prokuratora z żądaniem ubezwłasnowolnienia całkowitego Małgorzaty Barańskiej na podstawie akt postępowania wyjaśniającego prowadzonego na podstawie art. 69 § 1 ustawy z dnia 28 stycznia 2016 r. Prawo o prokuraturze.

Wniosek prokuratora, jako pierwsze pismo procesowe w sprawie, powodujące wszczęcie tej szczególnej odmiany postępowania nieprocesowego w sprawach z zakresu prawa osobowego prowadzonych w przedmiocie ubezwłasnowolnienia całkowitego lub częściowego, powinien spełniać wszystkie wymogi formalne dla niego przewidziane, a określone w przepisach art. 126 k.p.c. – 128¹ k.p.c. i art. 187 k.p.c., co jasno wynika z regulacji zawartej w przepisie art. 511 § 1 k.p.c.

Jako adresata wniosku prokuratora o ubezwłasnowolnienie całkowite należy wskazać Sąd Okręgowy w Łomży. Właściwość rzeczowa sądu okręgowego do orzekania w tej kategorii spraw jako sąd pierwszej instancji, przesądzona w przepisie art. 544 § 1 k.p.c., zachowuje charakter szczególny wobec generalnej reguły kodeksowej o właściwości sądów rejonowych, którą wyraża przepis art. 16 § 1 k.p.c. Prawidłowe oznaczenie sądu właściwego do rozpoznania wniosku prokuratora o ubezwłasnowolnienie całkowite ma nadto szczególną doniosłość z racji unormowania z art. 544 § 2 k.p.c., gdzie przesądzono o wyłącznej właściwości miejscowej sądu miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania – sądu miejsca jej pobytu. Miejsce zamieszkania osoby fizycznej określa się według reguł ustalonych w przepisach art. 25 i n. k.c., co w sposób oczywisty sprawia, iż może zachodzić wątpliwość, czy można mówić o zamieszkiwaniu w rozumieniu przyjętym w art. 25 k.c. przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie całkowite (nie mającej jeszcze przedstawiciela prawnego oraz nie potrafiącej wyrazić świadomie zamiaru stałego pobytu). W realiach sprawy właściwość miejscową Sądu Okręgowego w Łomży przesądzi wzgląd na miejsce

pobytu uczestniczki, który wobec decyzji o umieszczeniu w domu pomocy społecznej ma charakter trwały, a nie czasowy. Dostrzeżenie tego aspektu w treści wniosku stanowiłoby istotny walor opracowania. Nie jest konieczne wskazywanie we wniosku konkretnego wydziału sądu okręgowego, do którego jest on kierowany, bowiem takiego wymogu przepisy procesowe nie stawiają wnioskodawcy.

Krąg osób występujących w sprawie o ubezwłasnowolnienie jest z mocy prawa ustalony w przepisie art. 546 § 1 i 2 k.p.c., który przewiduje obowiązkowy udział w nim prokuratora, o ile nie występuje on już w charakterze wnioskodawcy takiego postępowania.

Wskazanie prokuratora, jako podmiotu uprawnionego do złożenia wniosku o ubezwłasnowolnienie, w jego części wstępnej (tzw. petitum) może przybrać dwojaką formę, które należy uznawać za równoprawne z uwagi na niejednorodną dotychczas praktykę prokuratorską w tej mierze. Poprawne będzie zatem zarówno wskazanie Prokuratora Okręgowego w Łomży, jak i prokuratora Prokuratury Okręgowej w Łomży. Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego każdego prokuratora traktują jako równie uprawnionego do podejmowania każdej czynności procesowej, która może być przez prokuratora przedsięwzięta.

Zgodnie z postanowieniami art. 552 i n. k.p.c. identyczne są reguły prowadzenia postępowania w sprawie ubezwłasnowolnienia niezależnie od tego, czy przedmiotem żądania zgłoszonego we wniosku jest orzeczenie o ubezwłasnowolnieniu całkowitym, czy też częściowym. W pełni poprawne będzie zatem określenie nazwy tego pisma procesowego prokuratora jako „Wniosku o ubezwłasnowolnienie”, choć trzeba zarazem uznać, że nie sposób traktować za niepoprawne poprzestanie w opracowaniu na samym określeniu „Wniosek”. Istotna jego treść jest bowiem przedstawiona bezpośrednio po wskazaniu na podstawę prawną działania podejmowanego przez prokuratora.

Niezbędnym elementem wniosku jest powołanie w nim odpowiedniej podstawy prawnej, na którą w przypadku żądania przez prokuratora ubezwłasnowolnienia całkowitego składać się będzie przepis prawa procesowego cywilnego (art. 7 k.p.c.) oraz przepis prawa materialnego cywilnego (art. 13 § 1 k.c.).

Zachowanie wymogów poprawnościowych przy redagowaniu żądania wniosku o ubezwłasnowolnienie całkowite w jego warstwie merytorycznej (czyli treści

postulowanego postanowienia co do istoty sprawy) zapewni respektowanie przepisu art. 557 k.p.c., w którym określona jest istotna treść postanowienia o ubezwłasnowolnieniu. Tak zatem należy wyraźnie wskazać, iż wnosi się o orzeczenie przez sąd ubezwłasnowolnienia całkowitego oraz z jakiego powodu ma ono zostać orzeczone. Powodami ubezwłasnowolnienia (tak w odniesieniu do całkowitego, jak i do częściowego), zgodnie z przepisami art. 13 § 1 k.c. i art. 16 § 1 k.c., mogą być: choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy albo innego rodzaju zaburzenia psychiczne, w szczególności pijaństwo lub narkomania. Przy formułowaniu żądania wniosku (podobnie zresztą jak w treści postanowienia o ubezwłasnowolnieniu) nie precyzuje się ani rodzaju choroby psychicznej, ani też stopnia niedorozwoju umysłowego, gdyż – jak się to zgodnie przyjmuje – wykracza to już poza treść normatywną art. 557 k.p.c.

Istotnym dla oceny prawidłowości sposobu zredagowania wniosku o ubezwłasnowolnienie będzie poprawność i kompletność tego elementu jego części wstępnej (petitum), w którym należy zamieścić wszystkie niezbędne wnioski dowodowe, respektując przy tym uwarunkowania płynące tak z brzmienia art. 235¹ k.p.c. (niepodzielnie dotyczącego wszystkich stron postępowania), jak i z treści art. 128¹ k.p.c. (gdzie wprawdzie prokuratora wprost nie wskazano, ale trudno kwestionować posiadanie przezeń statusu podmiotu profesjonalnego). W każdym wniosku o przeprowadzenie dowodu, składanym w trybie określonym przez art. 187 § 2 k.p.c. prokurator jest obowiązany (dla zapewnienia jego skuteczności) nie tylko do oznaczenia dowodu w sposób umożliwiający przeprowadzenie go, lecz także do wyszczególnienia faktów, jakie mają zostać wykazane tym dowodem.

Konstrukcja uzasadnienia wniosku prokuratora o ubezwłasnowolnienie jako wyjątkowej sprawy z zakresu praw stanu, opiera się na utrwalonych regułach metodycznych, które zakładają następującą chronologię elementów składowych części motywacyjnej tego pisma procesowego:

- przedstawienie danych osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie (imię i nazwisko, w przypadku kobiet nazwisko panieńskie, data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, nazwisko panieńskie matki oraz stan cywilny osoby, której dotyczy wnioski),

- wskazanie na powód żądania ubezwłasnowolnienia całkowitego określony w art. 13 § 1 k.c. (choroba psychiczna, niedorozwój umysłowy albo innego rodzaju zaburzenie psychiczne),
- przedstawienie okoliczności dowodzących tego, że osoba której wniosek dotyczy nie może (w następstwie jednego z powodów określonych w art. 13 § 1 k.c.) kierować swoim postępowaniem,
- przedstawienie okoliczności służących wykazaniu, że ubezwłasnowolnienie całkowite jest celowe i konieczne przez pryzmat żywotnych interesów osoby, której wniosek dotyczy; w tej części wskazuje się zazwyczaj na te czynności, które będzie w przyszłości podejmował opiekun prawny w interesie osoby ubezwłasnowolnionej,
- uzasadnienie prawne, uwzględniające treść normatywną art. 13 § 1 k.c.,
- wyjaśnienie powodów złożenia przez prokuratora wniosku o ubezwłasnowolnienie w sytuacji, gdy z prawa do wystąpienia z takiej treści żądaniem nie korzystają inne uprawnione osoby (w realiach tej sprawy – rodzeństwo).